

ברכת היין ומיץ ענבים, והשותה אותם קפוא או במציצה

על כל פירות האילן מצדך בתחילה כורא פרי העץ (פ"ע).

ברכת פירות האילן וחשיבותם

כתב הביאור הלכה, דפירות האילן אע"ג שגידולם מן הארץ לא רצו לפוטרים בברכת פרי האדמה כשאר פירות הארץ, מתוך שהם חשובים ביותר, וקבעו ברכה מיוחדת להזכיר שבחו של מקום שברא פירות חשובים כאלה.

וחשיבותם של פירות האילן משאר פירות הארץ, ביארו הפוסקים משום שהעץ מתנוסס לגובה ומפעים ומרשים כדכתיב "מה רבו מעשיך ה'".

ומברכים עליהם 'בורא' פרי העץ ולא 'הבורא', דלשון 'בורא' הוא מבורר יותר שהכוונה 'לשעבר', ודינא הוא שכל הברכות יהיו בלשון 'עבר'. (ויבואר אי"ה לקמן בברכת שהכל אם אומרים נהיה בדברו או נהיה בדברו).

חזן מהיין שמצדך עליו כורא פרי הגפן בין חי בין מבושל (פ"ע פס).

חשיבות היין שקובע ברכה לעצמו

בטעם הדבר, מביא המשנ"ב (סק"ב) את דברי הגמ' (ברכות לה:): מפני שיין סועד את הלב ומשמחו קבעו לו ברכה בפני עצמה*.

ויש עוד חשיבות ליין, והוא שמברכים עליו ברכת המצוות, קידוש וברכות נישואין וכו', ולכן גם קובע ברכה לעצמו.

מעלת היין שהוא 'סעיד' – 'משביע'

והנה אחת ממעלות היין שהוא 'סעיד'. ואין הכוונה שהוא 'מזין' דהרי מבואר בנדרים שכל דבר מאכל הרי הוא 'מזין' שהרי 'הנודר מן המזון אסור בכל דבר מאכל חוץ ממים ומלח', הרי לך דבר מאכל נחשב 'מזין' [ועי' לקמן שלכן המברך 'מזונות' על מאכל הטעון

א. ובגמ' שם אף היה הו"א שיברכו עליו ברכהמ"ז משום שסועד את הלב, אך מסקנת הגמ' דכיון שלא קובעים עליו סעודה אין מברכים אחריו ברכהמ"ז, אבל אם בדיעבד בירך אחריו ברכהמ"ז באמת יצא ידי חובה (כמבואר בסי' ר"ח סי"ז).

ברכה אחרת יצא יד"ח בדיעבד חוץ מהמברך כן על מים ומלח], אלא שיין מיוחד בזה שהוא 'סעיד' כלומר 'משביע'.

ואע"ג דשתיית הרבה יין אינה משביעה אלא אדרבה גורמת לתאבון (ובלשון חז"ל 'גריר'), מ"מ שתיית מעט יין משביעה [ובאמת נפק"מ בזה כמה מתכוונן לשתות, עי' ביה"ל סי' ר"ח סי"ז ד"ה ברכת שלש פוטרתו].

ברכת 'מיין ענבים'

ביארנו דיין יש בו מעלה שהוא 'משמח', והיינו כפשוטו שגורם שמחת הלב לאדם.

ויש לעיין א"כ מדוע 'מיין ענבים' מבואר בגמ' שמברכין עליו בורא פרי הגפן, דהא קתני 'סוחט אדם אשכול ענבים' (לפני כניסת השבת) ואומר עליו קידוש היום, והרי אינו 'משמח'?

וביאר הרשב"ם (ב"ב צ"ז:) דכיון שהיה אמור להיות יין בעתיד אם היה מספיק לתסוס קודם שתייתו, ע"כ ברכתו הגפן.

וא"כ יש לעיין במיין ענבים של זמנינו שידוע שבמפעלים הגדולים מכניסים לו חומר הנקרא 'ביסולפיט' כדי שלא יתסוס ונמצא שלא ראוי להיות יין כלל [ולא דמי לסוחט אשכול ענבים דשם עתיד להיות יין ע"י תסיסה].

ומצינו בזה מחלוקת הפוסקים, דעת הגריש"א זצוק"ל דמיין ענבים שלנו שהכניסו לו חומר עוצר תסיסה אין ברכתו 'הגפן' אלא 'שהכל'. ולכן סבירא ליה דצריך לקדש דוקא על יין, ומי שקשה לו לשתות יין בקידוש, יכול לערב ג' רבעים מיין ענבים ברבע יין.²

אבל דעת הגרשז"א זצוק"ל (מנחת שלמה סי' ב') דכיון שהמיין ענבים כן היה ראוי להיות יין מיד אחר סחיטתו מן הענבים קודם שהספיקו להכניס לו את חומר הביסולפיט, לכן שפיר יש לברך עליו בורא פרי הגפן.

ולמעשה פסק מורנו הגר"י אברהמוביץ שכיום לכו"ע יש לברך על המיין ענבים שלנו ברכת בורא פרי הגפן, משום שמוציאים את חומר הביסולפיט ע"י אידוי של 102 מעל' קודם הכנסת המיין ענבים לבקבוקים, וממילא נמצא שכן ראוי המיין ענבים להיות יין ע"י תסיסה [וראיה לדבר שבקבוק פתוח אחרי תקופה קצרה מתחיל לתסוס].

אמנם ודאי שמכל מקום ראוי לשתות 'יין' בשבת או לכל הפחות 'לערב יין במיין ענבים' מדין 'עונג שבת' (עי' סי' ר"ג ס"ב), אבל הני מילי למי שבאמת מתענג בשתיית יין, אבל מי

ב. ואע"ג שכיום לא מהני מזיגה כמבואר בסי' ר"ד סעיף ה' דיין שלנו חלש, התם מיירי במזיגת מים ביין, אבל מיין ענבים ביין כן מהני מזיגה, דתערובת של 'מיין ענבים' ביין מתמזגים היטב זה בזה.

שאינו מתענג בזה אין שום ענין אלא אדרבה העונג שלו זה דוקא לא לשתות יין אלא מיץ ענבים.

וצריך לזהר, שלא להוסיף מים למיץ ענבים שאז אפשר שיהפוך ברכתו לשהכל (תלוי בכמות) וא"א לקדש עליו.

נידון הפוסקים בברכת יין או מיץ ענבים 'קפוא'

יש לדון בתבניות סליקון שמכניסים לתוכן פטל וכד' ומקפאים ויוצא ארטיק בטעם הנבחר, מה הדין אם הכניסו לתוכן 'יין' או 'מיץ ענבים' וקפא, מה ברכתו: הגפן, העץ או שהכל?

ויש לדון בזה בג' אנפי. א' אם יש לזה דין מאכל או משקה. ב' את"ל שזה מאכל, האם זה סיבה להפקיע ממנו ברכת הגפן. ג' את"ל שזה סיבה להפקיע ממנו ברכת הגפן, האם מה שנהפך בפה למשקה בדרך אכילתו (שמלחים אותו בלשון) יחזיר לו את ברכת הגפן, ונפרט.

ראשית יש לדון - האם משקה קפוא נחשב משקה או אוכל [ונפק"מ לחולה ביוהכ"פ ולשיעור ברכה אחרונה ברביעית או כזית, וכן נפק"מ לדבר שטיבולו במשקה]?

ודין זה מבואר במשנ"ב (ס" קנ"ח ס"ד סק"ד) דכל דבר קרוש לא נחשב משקה גם לאחר שנימוח (חוץ מיין ומים).

שנית יש לדון - אחר שנתברר שדינו כ'מאכל', האם זה מהווה סיבה שלא לברך ברכת הגפן?

והנה דעת ר"ש שזורי (מתני' דטהרות פ"ג מ"ב, ומובא חלקית בגמ' בנדה י"ז). שייך אינו יוצא לעולם מתורת משקה. ונחלקו הראשונים האם דין זה נאמר גם ביין כשהוא קרוש, דעת התוס' (מנחות ל"א) דאף אם היין קרוש, ודעת הר"ש דרק לאחר שנימוח חוזר דינו להיות משקה אבל בעודו קרוש אין לו תורת משקה.

והבין בשו"ת שבה"ל (ח"ט ס" ל"ט) בדעת הר"ש, דבזמן שזה קרוש לא נחשב כלל ל'יין' וברכתו 'שהכל'. וכן דעת הברכ"י, דהנה הבית יוסף כאן (ס" ר"ב) מביא בשם הארחות חיים דעל יין אירופי מברכין שהכל 'ופשוט הוא', ונחלקו האחרונים מהו יין אירופי, והברכ"י יוסף סובר דהכוונה ליין קפוא, ונמצא לדעת הברכ"י שברכת יין קפוא היא 'שהכל'.

מאידך, הפמ"ג (פתיחה לה' ברכות סק"א) הסתפק ביין קרוש ע"י קור האם מברכים עליו 'הגפן' או 'העץ'.

ומובא בשם האגר"מ (מסורת משה ח"א אות ק"י) וכן בשם הגרשז"א (ועלהו לא יבול ח"א עמ' ק"י) שברכתו 'הגפן'.

וכעת יש לדון בשלישית - את"ל שמשקה קפוא יש לו דין מאכל וכהשיטות שביין וכיוצ"ב נפקע ממנו ברכת הגפן, האם היות ודרך אכילת 'ארטיק' הוא ע"י ליכוך בלשון, ואצל האוכל זה נהפך למשקה בפיו, אזי שמא אמרינן דזה כן סיבה להחזיר לו את ברכתו המקורית - הגפן.

ובאמת שכ"כ האבני ישפה (אסיפת יצחק א' כסלו תשס"ח ענף א' ב') לחלק בין האוכל ארטיק בדרך לחיכה בלשונו דאז ברכתו הגפן, לבין הלועס ארטיק דברכתו שהכל.

אבל בשו"ת שבה"ל (ח"ט סי' ל"ט) כתב שאין לחלק בזה.

ההלכה למעשה

למעשה הורה מורנו הגר"י אברהמוביץ, לנהוג כפסק השבה"ל הנ"ל דמספק לברך שהכל נהיה בדברו.

והטעם, משום דנכון שהפמ"ג מסתפק אם ברכתו 'הגפן' או 'העץ', אבל היות ואם יברך 'העץ' אזי להצד שדינו יי' נכנס לפלוגתא האם יוצא יד"ח (ע"י סי' ר"ח במשנ"ב סק"ע) וספק ברכות להקל, ואם יברך הגפן בזה אף אם אינו יין אלא ענבים לכו"ע יוצא יד"ח, אבל מ"מ יש לדון שמא ברכתו שהכל, דשמא אין לו דין ענבים גם כן, ולכן עדיף לברך עליו שהכל שבזה יוצא יד"ח אליבא דכו"ע.

ויש לדון לפי"ז נפק"מ במי שאוכל ארטיק כזה העשוי מיין או מיץ ענבים בתור קינוח סעודה בסעודות שבת, דבסעודה ראשונה ושניה אינו מברך עליו, שהרי יש צד שדינו ליי' שברכתו הגפן וכבר פטר אותו בברכת היין שבקידוש אם שתה אף מעט ועכ"פ ספק ברכות להקל, אבל בסעודה שלישית שאין קידוש, ואינו נוהג לשתות יין בתוך הסעודה, יברך עליו שהכל כנ"ל.

העצה לגבי ברכה אחרונה

ועד כאן נתבאר לענין ברכה ראשונה, אבל לענין ברכה אחרונה כשאינו בתוך הסעודה, הרי ברכת בורא נפשות לא פוטר מעין שלש, וכן להיפך ברכת מעין שלש לא פוטר בורא נפשות, ולכן העצה באוכל ארטיק הנ"ל שיאכלנו פחות מכזית בכדי אכילת פרס (כפי שהוא בד"כ), ואז אין מברך אחריו ברכה אחרונה כלל.

וצריך ליזהר - ביין או מיץ ענבים שקפא ואח"כ הופשר, דאמנם לכו"ע חוזר דינו להיות יין שברכתו בורא פרי הגפן (משנה טהרות פ"ג מ"ב עפ"י הר"ש

וכ"פ במשנ"ב סי' קנ"ח), אך צריך ליזהר כאשר לפעמים הוא מופשר רק חלקית, ולוקחים לקדש ולברך את החלק המופשר ומשאירים את החלק הקפוא לפעם אחרת, דאז יש לחוש שהחלק הנשאר הזה ברובו מכיל 'מים' וברכתו 'שהכל' ולא 'הגפן', משום שמ"י הענבים מפשירים יותר לאט מחלק היין שבענב, ודומיא דמ"י חלב דמדאורייתא מותר לאכול עם בשר (הליכות שלמה פסח פ"ט הערה 81).

ברכת המוצץ מיין הענבים לתוך פיו

יש לדון, מה הדין המוצץ ענבים ישירות לתוך פיו באופן שהענב נמצא חוץ לפיו, האם מברך עליו 'הגפן' או 'העץ'?

דהנה לגבי שאר פירות נחלקו בזה האחרונים, דעת הפר"ח (מביאו הגרעק"א בס"י ר"ב ס"ח סק"ו) דהסוחט פרי לתוך פיו, כגון תפוזים או אשכוליות, דין המיץ כדין הפרי וברכתו העץ, אע"ג דמיץ תפוזים כשהוא לעצמו ברכתו שהכל, היות וסוחטו לתוך פיו ישירות ברכתו העץ.

אבל דעת שו"ע הגר"ז (סדר ברכת הנהנין פ"ו ה"ט) דהמוצץ משקה ישירות מהפרי ברכתו שהכל, חוץ מענבים שמפני חשיבותו מברך העץ.

נמצא, דלגבי שאר פירות נחלקו האם ברכתו העץ או שהכל, אבל לגבי ענבים לכו"ע ברכתו 'העץ'.

אמנם לגבי שיעור ברכה אחרונה, יצא נפק"מ בין השיטות דלדעת הפר"ח השיעור בכזית (כדין מאכל), ולדעת שו"ע הגר"ז השיעור ברביעית (כדין משקה).

ברכת מיין הזב מן הענבים מאיליו

מיין הזב מן הענבים מאיליו דינו כיוין וברכתו הגפן, ולכן כאשר חותכים ענבים ע"ג קרש חיתוך לסלט וכד' ונשאר מעט מיץ על הקרש חיתוך, אם רוצה לשתותו ברכתו הגפן, ובלבד שזה ללא הקליפות והזגין.

ומעשה היה באברך ששהה בהולנד ונזכר סמוך לשבת שאין לו יין לקדש עליו, אמנם ענבים כן היו לו וסחטם בבלנדר, האם יכול לברך על זה הגפן?

ודעת הגריש"א שאם זה יחד עם הקליפות והזגין ברכתו העץ כמבואר ביו"ד (ס"י קכ"ג) דכל עוד שלא הפרישו את היין מהקליפות והזגין אין לזה שם יין, ולכן צריך לסנן ולהפריד את הקליפות והזגין שיהיה דינו יין, ורק אז יוכל לברך עליו הגפן.

❖ דינים העולים למעשה ❖

- א. על פירות האילן מברך בורא פרי העץ [ולא 'הבורא'], חוץ מהיין שברכתו בורא פרי הגפן מפני חשיבותו.
- ב. מיץ ענבים שהכניסו בו חומר ביסלופיט המונע תסיסה, נחלקו האחרונים אם ברכתו הגפן או שהכל, וכיום ברכתו הגפן כיון שמוציאים את הביסלופיט קודם הכנסת המיץ לבקבוק.
- ג. צריך ליזהר שלא להוסיף מים למיץ ענבים, כיון שעיי"ז עלול להפוך ברכתו לשהכל וא"א לקדש עליו.
- ד. ארטיק העשוי מיין או מיץ ענבים – נחלקו האחרונים מה ברכתו, ומספק יברך שהכל, ויאכלנו פחות מכזית בכדי אכילת פרס [כפי שהוא בדרך כלל] ובכך לא יכנס לספק בענין ברכה אחרונה.
- ה. האוכלו בתור קינוח בסעודה - אם שתה יין בתחילת הסעודה (כגון בקידוש ליל שבת ובשבת בבוקר), או באמצע הסעודה אפי' מעט - לא יברך כלל.
- ו. הסוחט ענבים ושותה – ברכתו הגפן. וכן הסוחט ענבים מהאוויר ישירות לתוך פיו - ברכתו הגפן.
- ז. המוצץ ענבים לתוך פיו [באופן שהענב עומד חוץ לפיו] ברכתו העץ. ולענין ברכה אחרונה י"א דשיעורו בכזית וי"א ברביעית.
- ח. מיץ הזב מן הענבים מאיליו - דינו כיון וברכתו הגפן כשהוא ללא קליפות וחגין.

ברכת פירות או מאכלים מרוסקים

תמרים שמיעכן ביד ועשה מהם עיסה והוליא מהם גרעיניהם, אפילו הכי לא נשתנית ברכתו ומצדך עליהם בורא פרי העץ ולצדך ברכה אחת מעין שלש. הגה: ולפי זה הוא הדין בלטווערן הנקרא פאווידל"א מצדכין עליהם בורא פרי העץ, ויש אומרים לצדך עליהם שהכל (תרומת הדשן סימן כ"ט ובית יוסף בשם הטור), וטוב לחוש לכתחילה לצדך שהכל, אבל אם בירך בורא פרי העץ ילא כי כן נראה עיקר (שו"ע ורמ"א).

ברכת מאכלים מרוסקים

יש לדון מה הברכה על מאכלים מרוסקים, כגון רסק תפוחי עץ, תפוז"א מרוסק (כגון פירה וקוגל), אינסטנט פירה, קורנפלקס וכד'.
 והנה בגמ' בברכות (דף לח.) איתא 'והלכתא תמרי ועבדינהו טרימא מברכין עלוייהו בורא פרי העץ, מאי טעמא במלתייהו קיימי כדמעיקרא' ע"כ. ופירש רש"י דטרימא הוא כל דבר הכתוש קצת ואינו מרוסק.

משמע בדבריו דדוקא הכתוש 'קצת' ואינו מרוסק לגמרי - ברכתו העץ כי 'במילתייהו קיימי', אבל אם היה כתוש 'הרבה' - ברכתו שהכל.

אבל הרמב"ם חולק דפירוש 'טרימא' היינו תמרים שמעכן ביד ועשאו עיסה דמשמע 'ריסוק גמור' ואעפ"כ ברכתו העץ.

והיה מקום לדון דמחלוקת רש"י והרמב"ם היא רק במקרה שהפרי מרוסק היטב אבל עדיין ממשו קיים, אבל אם כבר אין ממשו קיים אלא אבד צורתו בגלל הריסוק, אולי גם הרמב"ם מודה דברכתו שהכל.

אבל זה אינו, דהב"י (ס"ר"ב) אחר שהביא דעת רש"י והרמב"ם הנ"ל לגבי תמרים שמיעכן ביד, הביא עוד מהתרומת הדשן (ס"כ"ט) דגודגדניות שמבשלין אותם עד שנימוחים לגמרי ומערבין בהם תבלין ודבש יברך עליהם שהכל נהיה בדברו לחשוש לשיטת רש"י הנ"ל עיי"ש. ובסימן ר"ד (בסופו) הקשה על התרומה"ד מהרמב"ם, ומוכח מיניה שלמד דהרמב"ם סובר דאף בזה שמרוסק לגמרי ומבושל ואבד צורתו ואין ממשו קיים, בכל זאת ברכתו העץ.

ג' דרגות של ריסוק וההלכה למעשה בהן

ונמצא א"כ ג' דרגות של ריסוק: א) כתוש קצת - לכו"ע ברכתו העץ.

(ב) מעוך הרבה עד שנעשה עיסה אבל עדיין ממשן קיים – להרמב"ם ברכתו העץ, ולרש"י ברכתו שהכל.

(ג) מרוסק הרבה ומבושל עד שאין ממשן קיים אלא אבד צורתן – להרמב"ם ברכתו העץ, ולרש"י ותרומה"ד ברכתו שהכל.

ולמעשה פסק השו"ע דתמרים שמיעכן ביד ועשה מהם עיסה וכו' (דהיינו דרגה ב' הנ"ל) אפ"ה לא נשתנית ברכתן ומברך עליהם בורא פרי העץ ולבסוף ברכה מעין שלש (כשיטת הרמב"ם).

וכ' הרמ"א דלפי"ז הוא הדין ריבת פירות שעושין מגודגדניות ושאר מינים שמוציאין גרעיניהן ומבשלין אותן עד שהם נימוחו לגמרי (דהיינו דרגה ג' הנ"ל), ג"כ מברכין עליהם העץ.

והיינו, דאחר שהשו"ע פסק כדעת הרמב"ם במעוך הרבה שממשו עדיין קיים (-דרגה ב' הנ"ל), מוסיף הרמ"א דלשיטה זו הוא הדין במרוסק לגמרי ומבושל וכבר אין ממשן קיים (-דרגה ג' הנ"ל) נמי ברכתו העץ.

אבל ממשיך הרמ"א דיש אומרים לברך עליהם שהכל, וטוב לחוש לכתחילה לברך שהכל, אבל אם בירך בורא פרי העץ יצא כי כן נראה עיקר, עכ"ל.

ונחלקו האחרונים על איזה דרגת ריסוק נחלקו הי"א שהביא הרמ"א על הדעה הראשונה.

דעת המג"א שנחלקו רק על דרגה ג' (גודגדניות הנ"ל) דכיון שמרוסק לגמרי ומבושל ואין ממשו קיים ברכתו שהכל, אבל בתמרים שנתרסקו אף לגמרי כל שעדיין ממשן קיים (-דרגה ב') מודו דברכתן העץ.

אבל דעת הט"ז שהי"א שהביא הרמ"א חולקים אף על דרגה ב', דסבירא להו דכיון שנתרסקו לגמרי אף שעדיין ניכר ממשו של הפרי ברכתו שהכל.

ולדינא מסיק המשנ"ב דבמקרה שממשן קיים ההלכה כמו שפסק השו"ע דברכתן העץ, ורק כשאבד צורת הפרי ולא ניכר כלל מה הוא, לכתחילה מברך שהכל ובדיעבד יצא גם אם בירך העץ כמש"כ הרמ"א.

גדר 'ממשן קיים'

ואמנם צריך לדעת שגדר 'ממשן קיים' לא נמדד 'בידיעת' האדם מאיזה פרי עשוי המאכל שלפניו (כגון שניכר ע"י 'צבע' המאכל שבא מפרי פלוני שצבעו כזה), אלא המדד הוא לפי 'המרקם', כלומר, דאם ניכר מתוך המרקם של המאכל שהוא עשוי מפרי פלוני - נחשב 'ממשו קיים', ואם לאחר שנימוח לגמרי לא ניכר מתוך המרקם כי המאכל עשוי מפרי פלוני - נחשב שאבד צורתו 'ואין ממשו קיים'.

ודוגמא לדבר פרי האבוקדו, אם מרסקו במזלג עדיין ניכר מתוך 'המרקם' שזה אבוקדו וברכתו העץ.

אבל אם מרסקו בבלנדר אזי אע"ג שצבעו ירוק ו'יודעים' שבא מאבוקדו, היות ו'המרקם' שלו משתנה ולא ניכר מתוך המרקם שבא מאבוקדו, נחשב 'אין ממשו קיים' וברכתו שהכל.

דוגמאות מעשיות – פירה ורסק תפוחי עץ

ולכן למעשה, פרי (עץ או אדמה) המרוסק מעט או המרוסק לגמרי אבל ממשו קיים - ברכתו העץ/האדמה. אבל פרי המרוסק לגמרי עד שאין ממשו קיים - לכתחילה ברכתו שהכל ובדיעבד אם בירך העץ/האדמה יצא יד"ח.

ולפי"ז תפוז המרוסק ע"י מועך (פירה) ממשו קיים - וברכתו האדמה. וכן במרוסק בבלנדר בלא תוספת מים בד"כ ממשו קיים - וברכתו האדמה. אבל אם מרוסק בבלנדר היטב זמן רב עד שכבר נאבדה צורתו ואין ממשו קיים - ברכתו שהכל.

וכיוצ"ב רסק תפוחי עץ אם ריסקן מעט וממשן קיים - ברכתן העץ. אבל אם ריסקן היטב, וכן אם הוסיף להם מעט מים כבר אין ממשן קיים, דהמרקם נשתנה ונראה כעיסה דלילה בעלמא ואי אפשר להבחין אם זה תפוח או אפרסק או אגס וכד' (כגון מאכל הגרבר), והגם 'שיוודעים' שבא מתפוח עץ היות וזה לא ניכר במרקם של העיסה - ברכתו שהכל, ובדיעבד אם בירך העץ יצא ידי חובה.

האם נכון לפטור את ברכת הרסק ע"י פרי אחר ודין קדימת ברכה על הרסק קודם להפרי

והנה יש המביאין יחד עם הגשת הרסק תפוחי עץ (כשהוא באופן דרגה ג' הנ"ל) 'שקד' או פרי אחר כדי שיברכו על השקד ברכת העץ ויפטרו את הרסק.

ואמנם יש שהורו שנכון לעשות כן, אבל מורנו הגר"י אברהמוביץ סובר דאינו נכון לפי דעת הרמ"א הנ"ל הסובר שברכת הרסק הוזה היא 'שהכל' מחמת הספק ורק בדיעבד אם מברך העץ יצא יד"ח, וכעת אם מברכים העץ על השקד ומכוונים לפטור את הרסק נמצא שעשו ברכה של 'דיעבד' על הרסק.

ולכן למעשה, אם יש לפניו שקד או כל פרי אחר ורסק תפוז וחפץ לאכול משניהם, יברך קודם שהכל על הרסק ורק אח"כ יברך העץ על הפרי נכי אם יברך קודם העץ על הפרי שוב

לא יוכל לברך שהכל על הרסק, כי בדיעבד יוצא יד"ח בברכת העץ וברכה זו 'דיעבד' היא על הרסק].

רסק תפוז"ע/מרק שיש בו מעט חתיכות ניכרות

רסק תפוזי עץ שיש בתוכו חתיכות שלא נתרסקו, וכיוצ"ב מרק ירקות שיש בו חתיכות שלא נתרסקו היטב, הדין תלוי וכדלהלן.

דאם בכוונה תחילה עשו כן להשאיר כמה חתיכות בלתי מרוסקות אזי ברכת הרסק כולו - העץ, וכן ברכת המרק כולו - האדמה, כברכת החתיכות.

ואם רק 'במקרה' נשארו חתיכות שלא התרסקו, הרי הן טפילות לכלל הרסק/המרק ונפטרים בברכת הרסק/המרק, ואדרבה אין לברך עליהן בנפרד כי ברכת הרסק דטפילות הן לו (ע"י רי"ב ס"א סק"י דכ' המשנ"ב שלא לאכול הטפל לפני העיקר כי ברכת הטפל נפטרת בברכת העיקר). ולכן למעשה יאכל קודם את הרסק/המרק בברכת **שהכל** (וראה לקמן דין ברכת המרק בהרחבה, בגדרי דין מי שלקות ואכמ"ל) ואח"כ יאכל את החתיכה שלא נתרסקה בלא ברכה כי טפילה היא לרסק/המרק.

ברכת אינסטנט פירה ומנה חמה וכד'

אינסטנט פירה או מנה חמה של פירה - דעת הגרשז"א שברכתו האדמה, דאפי' שהיה שלב שלא היה ניכר תואר הפרי (בעודו שביבים בעלמא) היות ולבסוף חזר להיות ניכר תואר הפרי, חזר לברכתו המקורית.

אבל דעת הגרנ"ק דברכתו **שהכל**, וכן הורה מורנו הגר"י אברהמוביץ דלא נחשב ממשו קיים [ולכן מי שיש לפניו תפוח אדמה מבושל ואינסטנט פירה, יברך קודם על האינסטנט שהכל ורק אח"כ יברך על התפוז"א ברכת האדמה, כי אם יברך קודם על התפוז"א האדמה פטר בדיעבד את האינסטנט ושוב לא יוכל לברך עליו שהכל כעיקר הדין].

ברכת קוגל תפוח אדמה ולטקס

קוגל תפוז"א ולטקס - אם נעשה מתפוז"א המרוסק היטב - ברכתו שהכל. וכגון, אם מרסקו בבלנדר עם 'סכין הלהב', שאז נעשה למרוסק היטב ואין ממשו קיים - וברכתו שהכל.

אבל אם רסקו בבלנדר עם הדיסקית שיש בה חורים גדולים היות ויוצא בצורה של שערות הוי ממשו קיים - וברכתו האדמה. ואם רסקו בבלנדר עם הדיסקית שיש בה חורים קטנים יותר יש סוג שעדיין ברכתו האדמה דממשו קיים כגון שנראה כשערות, ויש סוג שברכתו שהכל מאחר שמערכים בו גם שמן וביצים ונאפה בתנור ונראה כעיסה ושוב אין ממשו קיים.

וכן כאשר משתמשים בפומפיה ידנית לריסוק התפוא"א בשביל הקוגל, דאם משתמש בחורים הגדולים - ברכתו האדמה. ואם בחורים הקטנים (לא הקטנים מאוד - 'הקוצים') - יש סוג שעדיין ברכתו האדמה דממשו קיים כגון שנראה כשערות, ויש סוג שברכתו שהכל מאחר שמערכים בו גם שמן וביצים ונאפה בתנור ונראה כעיסה ושוב אין ממשו קיים.

ברכת קורנפלקס ופופקורן

קורנפלקס - ישנם ב' סוגים, יש הנעשים מקמח תירס (שטוחנים את התירס ועושים אותו מהקמח) - וברכתו שהכל [של חברת 'תלמה'].

ויש הנעשים מהתירס עצמו (שמיבשים וממעכים אותו עצמו כמות שהוא) - וברכתו האדמה [של חברת 'בי אנד די'].

ואע"ג שלכאורה אין ממשו קיים שהרי המתבונן על מוצר הקורנפלקס לא רואה 'תירס' אלא איזה מאכל 'מעוך', מ"מ היות וזה 'התירס עצמו' וממשו קיים, נשאר ברכתו האדמה.

וכיוצ"ב ברכת פופקורן היא האדמה, כי עשוי מהתירס עצמו כאשר הוא מנופח, ולא אכפ"ל שלא רואים 'תירס' אלא איזה מאכל מנופח בעלמא, דהיות וזה הפרי בעצמו כמות שהוא דומה הדבר לפרי 'צבוע' שבגלל הצבע לא ניכר מהו, דמשום זה לא נשתנית ברכתו.

ול"ד לתפוא"א מרוסק (פירה) או קוגל לפי משנ"ל לעיל, שכאשר אין אבד צורתו ואין ממשו קיים מברכין עליו שהכל, כי שם אין הפרי נשאר כמות שהוא אלא נטחן ונתרסק, וה"ז בבחינת 'פנים חדשות באו לכאן'.

❖ דינים העולים למעשה ❖

א. פרי (עץ או אדמה) המרוסק מעט או פרי המרוסק לגמרי אבל ממשו קיים - ברכתם העץ/האדמה. אבל פרי המרוסק לגמרי עד שאין ממשו קיים - לכתחילה ברכתו שהכל, ובדיעבד אם בירך העץ/האדמה יצא יד"ח.

ב. ולכן תפוא"א המרוסק ע"י מועך (פירה) ממשו קיים וברכתו האדמה. וכן במרוסק בבלנדר בלא תוספת מים בד"כ ממשו קיים וברכתו האדמה. אבל אם מרוסק בבלנדר היטב זמן רב, או בתוספת מים עד שכבר נאבד צורתו ואין ממשו קיים - ברכתו שהכל.

ג. וכן רסק תפוחי עץ אם ריסקן מעט וממשן קיים - ברכתן העץ. אבל אם רסקן היטב, וכן אם הוסיף להם מעט מים כבר אין ממשן קיים (וכגון גרבר) - ברכתו שהכל, ובדיעבד אם בירך העץ יצא ידי חובה.

ד. גדר 'ממשו קיים' - לא נמדד 'בידיעת' האדם מאיזה פרי עשוי המאכל שלפניו אלא המדד הוא לפי 'המרקם', כגון פרי האבוקדו, אם מרסקו במזלג עדיין ניכר מתוך 'המרקם' שזה אבוקדו - וברכתו העץ, אבל אם מרסקו בבלנדר אע"ג שצבעו ירוק ו'יודעים' שבא מאבוקדו, היות ו'המרקם' נשתנה נחשב ד'אין ממשו קיים' וברכתו שהכל.

ה. רסק תפוחי עץ/מרק ירקות שיש בתוכו איזה חתיכות שלא התרסקו - אם בכוונה תחילה עשו כן להשאיר כמה חתיכות בלתי מרוסקות אזי ברכת הרסק כולו העץ, וכן ברכת המרק כולו האדמה. ואם רק 'במקרה' נשארו חתיכות שלא התרסקו - אין לברך עליהן בנפרד אלא יאכל קודם את הרסק/המרק ויברך ע"ז שהכל, ואח"כ יאכל את החתיכה שלא נתרסקה בלא ברכה.

ו. אינסטנט פירה או מנה חמה של פירה - ברכתו שהכל.

ז. קוגל תפוז"א ולטקס-אם מרסקו בבלנדר עם 'סכין הלהב' - ברכתו שהכל. אבל אם רסקו בבלנדר עם הדיסקית שיש בה חורים גדולים - ברכתו האדמה. ואם רסקו בבלנדר עם הדיסקית שיש בה חורים קטנים יותר - יש סוג שברכתו האדמה דממשו קיים כגון שנראה כשערוות, ויש סוג שברכתו שהכל מאחר שמערבים בו גם שמן וביצים ונאפה בתנור ונראה כעיסה ואין ממשו קיים.

ח. וכיוצ"ב אם מרסק בפומפיה ידנית, אם משתמש בחורים הגדולים - ברכתו האדמה. ואם בחורים הקטנים (ולא הקטנים מאוד - 'הקוצים') - יש סוג שעדיין ברכתו האדמה דממשו קיים כגון שנראה כשערוות, ויש סוג שברכתו שהכל מאחר שמערבים בו גם שמן וביצים ונאפה בתנור ונראה כעיסה ואין ממשו קיים.

ט. קורנפלקס - של חברת תלמה (העשוי מקמח תירס) ברכתו שהכל. ושל חברת בי אנד די (העשוי מתירס מעוך) ברכתו האדמה.

